

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
МЕРЕЖІ ОСВІТНІХ УСТАНОВ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

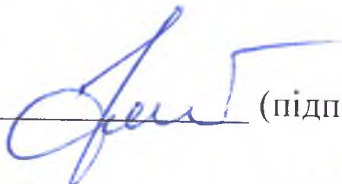
ВИПУСКНА РОБОТА

на тему:

Організація навчального процесу в навчально-методичних центрах
сфери цивільного захисту

слухача групи № 4/КС/НМЦ

Корози Олександра Георгійовича

 (підпис слухача)

Керівник роботи: Завкафедри ОУНЕ
к. т. н., доцент Юрченко В. О.

(посада, вчений ступінь (звання), прізвище, ініціали)

До захисту: Допущено

(допущено / не допущено)

(підпис керівника роботи)

КИЇВ 2018

Зміст

1	Вступ	3
2	Основна частина	4
2.1	Правові засади організації та здійснення навчального процесу в навчально-методичних центрах сфери цивільного захисту	4
2.2	Організація навчального процесу в навчально-методичному центрі цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Одеської області	7-19
2.2.1	Організація навчального процесу з функціонального навчання	8
	- планування навчального процесу	9
	- форми навчального процесу з функціонального навчання	12
	- облік навчальних занять слухачів та виданих їм посвідчень	16
	- навчальний час слухача	17
	- робочий час викладача	17
	- робочий час майстра виробничого навчання	18
	- методичне забезпечення навчального процесу	19
2.2.2	Методичний супровід практичної підготовки суб'єктів господарювання у сфері цивільного захисту	19
2.2.3	Спеціальна підготовка осіб, які залучаються підприємствами, установами, організаціями до проведення інструктажів, навчання і перевірки знань з питань цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки. Навчання з питань пожежної безпеки	19
3	Проблемні питання	20
4	Висновки	23
5	Список використаних джерел	24
6	Додатки 1-24	27- 219

1. Вступ

Одеська область займає друге місце в Україні (після Донецької) за величиною середнього інтегрального показника небезпеки. В області можливе виникнення всіх видів надзвичайних ситуацій (НС), крім виверження вулканів. Всього біля 60 видів НС (техногенного характеру більше 30, природного характеру близько 22, соціального біля 8, воєнного – за фактом виникнення).

Таке становище викликане великим техногенним навантаженням на регіон та його географічним розташуванням.

На території області прокладено 7,9 тис. км автошляхів державного, обласного і місцевого призначення, на яких споруджено 767 мостів. Залізнична мережа складає 1139 км. В Одеській області є 7 морських портів. Протяжність морського узбережжя складає понад 300 км, ділянка інтенсивного судноплавства по р. Дунай – 140 км. Область перетинають нафтопроводи, газопроводи та 85 км аміакопроводу "Тольятті – Одеса".

Сейсмонебезпечність Одеської області зумовлена осередками землетрусів в масиві гір Вранча та Східних Карпат в Румунії. Область за результатами загального сейсмічного районування і детального сейсмічного районування перебуває в зоні можливих землетрусів з інтенсивністю коливань ґрунту на поверхні землі від 7 до 9 балів за шкалою МСК - 64.

На території області станом на 01.01.2018 р. налічується 936 потенційно небезпечних об'єктів (ПНО), у тому числі 757 об'єктів підвищеної небезпеки (81% від усіх ПНО). До переліку ПНО входить 871 вибухо-пожежо-небезпечний об'єкт (ВПНО), 28 хімічно небезпечних об'єктів (ХНО), 1 радіаційно – хімічно небезпечний об'єкт (РХНО), 1 радіаційно небезпечний об'єкт (РНО), 35 гідродинамічних об'єкта. На ХНО області використовується: 108 тонн хлору, 86 тис. тонн аміаку, інших хімічно-небезпечних речовин (ХНР).

Як наслідок, у 2017 році в області сталося 9058 надзвичайних подій (НП), що призвело до виникнення 14 НС (3 НС техногенного характеру, 11

НС природного характеру). В цих НС загинула 601 особа, в тому числі 25 дітей. Збитки склали 75 млн. грн.

Загроза виникнення та виникнення такої кількості НС всіх рівнів вимагає від відповідних органів управління ефективного реагування з метою їх не допущення та ліквідацію наслідків НС.

Для цього покликана система цивільного захисту, невідомою частиною якої є навчання усіх верств населення діям у надзвичайних ситуаціях, в тому числі керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту, організація та проведення практичної підготовки на суб'єктах господарювання, що проводять навчання персоналу діям у надзвичайних, аварійних ситуаціях, в умовах терористичного акту та в особливий період.

Вирішення даних завдань щодо навчання з питань цивільного захисту та безпеки життєдіяльності покладаються на навчально-методичні центри у сфері цивільного захисту.

2. ОСНОВНА ЧАСТИНА

2.1 Правові засади здійснення навчального процесу в навчально-методичних центрах сфери цивільного захисту

Навчальний процес в навчально-методичних центрах сфери цивільного захисту організується відповідно до вимог чинного законодавства: Кодексу ЦЗ України, законів України, постанов КМ України, керівних документів МВС та МОН України, ДСНС України, Інституту ДУ у сфері ЦЗ, рішень місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, Статуту Центру.

Відповідно до:

ст. 91 Кодексу ЦЗ України п. 1 Навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту.

Для навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту, центральним

органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, спільно з місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування утворюються навчально-методичні центри сфери цивільного захисту.

п. 2 Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту» від 23 жовтня 2013 р. № 819 (із змінами і доповненнями, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 28 березня 2018 року № 230), для навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту, ДСНС разом з місцевими держадміністраціями та органами місцевого самоврядування утворює навчально-методичні центри сфери цивільного захисту, до яких належать навчально-методичні центри цивільного захисту та безпеки життєдіяльності та територіальні курси цивільного захисту та безпеки життєдіяльності;

п. 7 даної Постанови, навчання осіб керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту, здійснюється шляхом проведення функціонального навчання та практичної підготовки;

п. 8, функціональне навчання - це навчання осіб, які за класифікацією професій належать до керівників, професіоналів і фахівців, з метою набуття та систематичного оновлення спеціальних знань, умінь і навичок з питань цивільного захисту;

п. 9, практична підготовка - це закріплення керівним складом і фахівцями теоретичних знань з питань цивільного захисту та набуття ними навичок і досвіду виконання завдань та функцій під час командно-штабних, штабних та спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту.

Навчально-методичні центри надають безоплатні послуги суб'єктам господарювання з практичної підготовки керівного складу і фахівців.

Відповідно до Типового положення про Територіальні курси, навчально-методичні центри цивільного захисту та безпеки життєдіяльності, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України від 29.05.2014 № 523 зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 13 червня 2014 р. за № 624/25401:

п. 2.1. головними завданнями Територіальних курсів, Центрив є:

проведення функціонального навчання;

здійснення методичного супроводу практичної підготовки на підприємствах, в установах, організаціях спеціальних об'єктових навчань, тренувань з питань цивільного захисту;

здійснення спеціальної підготовки осіб, які залучаються підприємствами, установами, організаціями до проведення інструктажів, навчання і перевірки знань з питань цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки та інші...

п. 2.2. Центри додатково до головних завдань, забезпечують... проведення на контрактній основі навчання посадових осіб та працівників, робота яких пов'язана з підвищеною пожежною небезпекою, а також перевірки їхніх знань з питань пожежної безпеки.

Постанова КМ України від 26 червня 2013 р. № 444 «Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях» п.16. навчання посадових осіб підприємств, установ та організацій, які до початку виконання своїх обов'язків і періодично (один раз на три роки) зобов'язані проходити навчання з питань пожежної безпеки, здійснюється на територіальних курсах, у навчально-методичних центрах цивільного захисту та безпеки життєдіяльності або на інших підприємствах, в установах та організаціях, що мають затверджені програми навчання з питань пожежної безпеки.

Організація навчального процесу з функціонального навчання (підвищення кваліфікації цільового призначення) керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з

питань цивільного захисту (далі - функціональне навчання) у Центрах здійснюється відповідно Положення про організацію навчального процесу з функціонального навчання, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України 21 жовтня 2014 року № 1112 та зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 05 листопада 2014 р. за № 1398/26175.

Згідно з Організаційно-методичними вказівками з підготовки населення до дій у надзвичайних ситуаціях, затверджених наказом ДСНС України від 19.02.2016 № 83 п. 3.2. керівникам ... навчально-методичних центрів сфери цивільного захисту з метою організації та навчально-методичного забезпечення навчання керівного складу органів управління цивільного захисту та населення діям у надзвичайних ситуаціях рекомендується здійснювати функціональне навчання та його навчально-методичне забезпечення згідно з Положенням про організацію навчального процесу з функціонального навчання, затвердженим наказом Міністерства внутрішніх справ України від 21.10.2014 № 1112, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 5 листопада 2014 р. за № 1398/26175, застосовуючи основну форму навчання з відривом від виробництва, а також виїзну на базі навчально-консультаційних пунктів та за умови наявності договорів (угод) із суб'єктами господарювання безпосередньо на їх навчально-виробничій базі.

2.2 Організація навчального процесу в навчально-методичному центрі цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Одеської області

Навчальний процес в навчально-методичному центрі цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Одеської області (далі Центр) це система організаційних і методичних заходів, спрямованих на формування у слухачів професійних компетентностей з питань цивільного захисту та безпеки життєдіяльності на підставі вимог до структури та змісту програм навчання й категорій слухачів.

Організація навчального процесу в Центрі на навчальний рік планується заздалегідь на підставі Плану основних заходів цивільного захисту на поточний рік, що затверджується відповідно розпорядженням Кабінету

Міністрів України, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, розпорядчих актів центральних органів виконавчої влади, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, інших керівних документів, які передбачують:

проведення функціонального навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту;

проведення спеціальної підготовки осіб, які залучаються підприємствами, установами, організаціями до проведення інструктажів, навчання і перевірки знань з питань цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки,

навчання посадових осіб та працівників, робота яких пов'язана з підвищеною пожежною небезпекою, а також перевірки їхніх знань з питань пожежної безпеки.

2.2.1 Організація навчального процесу з функціонального навчання

Функціональне навчання для потреб місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання в Центрі забезпечують обласні та міста Одеси курси удосконалення керівних кадрів 1 категорії (далі обласні курси), а також пункти (навчально-консультаційні у містах Білгороді-Дністровському, Ізмаїлі, Подільську та Чорноморську) за програмами функціонального навчання (програма підвищення кваліфікації до 72 навчальних годин) та програмами постійно діючих семінарів (до 36 навчальних годин) згідно з наказом Міністерства внутрішніх справ України 21 жовтня 2014 року № 1112. Крім того на виконання Організаційно-методичних вказівок з підготовки населення до дій у надзвичайних ситуаціях, затверджених наказом ДСНС України від 19.02.2016 № 83 в Центрі відпрацьовані та погоджені в установленому порядку рекомендовані ДСНС України:

робочі навчальні програми і програми постійно діючих семінарів для кожної категорії осіб керівного складу та фахівців, які проходять функціональне навчання:

для слухачів з числа керівників місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та їх заступників, керівників структурних підрозділів місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування тривалістю навчання за робочими навчальними програмами до 45 годин;

для слухачів з числа керівників суб'єктів господарювання та їх заступників, залежно від чисельності працюючих та категорії за заходами цивільного захисту такого суб'єкта, тривалістю навчання за робочими навчальними програмами до 27 годин, (як приклад додаток 1);

з іншими категоріями осіб керівного складу та фахівцями за програмами постійно діючих семінарів тривалістю до 18 годин, (як приклад додаток 2).

Організація функціонального навчання у Центрі здійснюється за формами:

1. Денною на навчально-матеріальній базі Центру, яка є основною формою підвищення кваліфікації слухачів з відривом від виробництва.

2. Виїзною (на базі міських рад, райдержадміністрацій), проводиться для підготовки слухачів за державним замовленням у складі змішаних груп, категорії керівників структурних підрозділів (управлінь, відділів, секторів) органів місцевого самоврядування, які забезпечують у межах законодавства виконання завдань цивільного захисту у певній сфері суспільного життя, або споріднених груп слухачів (наприклад групи голів (секретарів) сільських, селищних рад районів, територіальних громад...).

3. Виїзною (на базі пунктів навчально-консультаційних Центру) проводиться для підготовки фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту за договорами (угодами).

4. Наразі відпрацьовуються заходи щодо запровадження дистанційної форми навчання слухачів без відриву від виробництва.

Форми організації функціонального навчання визначаються начальником Центру з урахуванням програм функціонального навчання та плаців роботи та комплектування Центру слухачами.

Планування навчального процесу

1. Планування функціонального навчання здійснюється на підставі Плану основних заходів цивільного захисту на поточний рік, що затверджується відповідно розпорядчими актами Кабінету Міністрів України, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, центральними органами виконавчої влади, місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування.
2. Основними організаційно-методичними документами щодо планування навчального процесу з функціонального навчання є:

1) план комплектування навчально-методичного центру сфери цивільного захисту з навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією та здійсненням заходів цивільного захисту на відповідний рік (далі - План комплектування), але в порушення п. 6 ст. 91 Кодексу ЦЗ України до даного часу не визначено механізм (порядок затвердження) Кабінетом Міністрів України планів комплектування Центрів слухачами на рік, тому в Одеській області встановлено практику відпрацювання Потреби у функціональному навчанні категорій осіб керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією та здійсненням заходів з питань цивільного захисту Одеської області у навчально-методичному центрі цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Одеської області на рік (далі Потреба) (додаток 3), що затверджується головою облдержадміністрації, та яка юридично не є розпорядчим документом до виконання органами виконавчої влади, місцевого самоврядування та суб'єктами господарювання, бо не має юридичного статусу Плану комплектування, а звідси не є підставою для відрядження слухачів на навчання до навчально-методичного центру.

2) план роботи Центру на рік складається на підставі аналізу проведення навчально-методичної діяльності Центру у минулому році, вивченню заходів

та завдань підготовки населення з питань ЦЗ на наступний рік, вимог керівних документів та нагальних проблем Центру.

3) план-графік проведення підготовки осіб керівного складу і фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів цивільного захисту на підприємствах, установах, організаціях у відповідному році. Як приклад, надається План-графік проведення практичної підготовки осіб керівного складу і фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів цивільного захисту на підприємствах, в установах, організаціях міста Чорноморська у 2018 році (додаток 4);

4) графік використання закріпленої за Центром навчально-матеріальної бази суб'єктів господарювання (далі НМБ СГ) для проведення практичних занять зі слухачами у відповідному році (додаток 5), відпрацьований на підставі розпорядження голови Одеської обласної державної адміністрації «Про закріплення навчальних об'єктів підприємств та установ за навчально-методичним центром цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Одеської області на навчальний рік» та наказу начальника Головного управління ДСНС України в Одеській області «Про закріплення пожежо-рятувальних підрозділів за навчально-методичним центром цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Одеської області на навчальний рік».

Попередньо Центром проводиться підготовча робота щодо вибору НМБ СГ для використання в навчальних заходах. Проводиться робота щодо зацікавленості СГ надавати свою НМБ для підготовки слухачів Центру. Складаються відповідні домовленості щодо спільних зобов'язань між Центром та СГ. Відпрацьовуються погоджувальні документи щодо надання елементів НМБ СГ для використання Центром:

захисної соруди ЦЗ (обласна клінічна лікарня);
хімічно-небезпечного об'єкта (ВОС Дністер ТОВ Інфоксводоканал);
диспетчерської служби СГ (Зерновий термінал);
опорних з ЦЗ та БЖД ЗОНЗ (ОНВК №84, ОЗОШ №1, ОНВК №67,
Одеська гімназія №8);

пункта управління начальника ЦЗ Одеської області;

ДПРЧ Приморського району м. Одеса.

5) розрахунок планування робочого часу та річного навчального навантаження педагогічного складу Центру на відповідний рік затверджується наказом начальника Центру (додаток 6);

6) індивідуальний план роботи викладача на відповідний рік (додаток 7);

7) індивідуальний план роботи майстра (старшого майстра) виробничого навчання на відповідний рік (додаток 8);

8) графік педагогічного контролю навчального процесу з функціонального навчання (додаток 9);

9) розклади занять на кожен навчальну групу слухачів.

3. План комплектування (Потреба) складається на підставі надісланих до Центру від місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій заявок на функціональне навчання.

4. Заявки на функціональне навчання у 2-х примірниках складають підрозділи (посадові особи) з питань цивільного захисту місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій на підставі потреби у навчанні і надсилають їх до Департаменту з питань ЦЗ ОДА та Центру.

Форми навчального процесу з функціонального навчання

1. Навчальні заняття

Навчальні заняття проводяться за програмами підвищення кваліфікації та за навчальними програмами постійно діючих семінарів.

До основних видів навчальних занять з функціонального навчання за програмами підвищення кваліфікації належать:

1) лекції, що є системним та послідовним викладом викладачем навчального матеріалу із застосуванням наочних та мультимедійних засобів навчання. Вони передують всім іншим формам організації навчального процесу з функціонального навчання та проводяться з метою актуалізації всього

навчального матеріалу курсу, змістового модуля. За формою організації лекції в Центрі практикуються наступні:

інформаційні;

проблемні: лекція-дискусія, лекція-презентація.

Лекції проводяться у лекційній залі для однієї або більше навчальних груп.

2) практичні заняття, які призначені для формування конкретних умінь та навичок на основі вирішення навчальних завдань і проводяться у формі групових вправ, організаційно-ділових ігор, тренінгів тощо. Практичні заняття проводяться у навчальних кабінетах, стаціонарній натурній дільниці, оснащених необхідними технічними засобами навчання та в навчальному кабінеті інформаційних технологій;

3) семінарські заняття, що є комплексною формою й завершальною ланкою у вивченні теоретичного матеріалу навчального модуля та складової програми, передбачених навчальним планом. Комплексність семінару полягає в обговоренні думок слухачів з роз'ясненням викладачем попередньо визначених питань теми, до яких слухачі готують тези виступів, та в поглибленому вивченні слухачами теорії й набуття ними навичок щодо використання теоретичних знань у практичній роботі. Семінарські заняття проводяться у навчальних кабінетах з однією навчальною групою;

4) індивідуальні заняття з функціонального навчання проводяться з певними категоріями осіб, які не мають можливості навчатися у складі групи без відриву від виробництва;

5) групові вправи використовуються під час вивчення регіональної складової програми підвищення кваліфікації цільового призначення керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту, навчальних модулів з основ управління, організації та дій за надзвичайних ситуацій, підготовки та застосування сил цивільного захисту. Вони мають за мету прищеплення слухачам навичок з прогнозу та оцінки обстановки, розрахунку необхідних сил і засобів для

проведення рятувальних та інших невідкладних дій, управління заходами з мінімізації та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

б) консультації проводяться з метою надання допомоги слухачам у самостійному вивченні навчального матеріалу. Під час консультацій слухач отримує відповіді від викладача на конкретні запитання або пояснення певних теоретичних положень чи аспектів їх практичного застосування. Консультації проводяться індивідуально або у складі навчальної групи. Консультації надаються в консультаційно-методичному кабінеті обласних курсів та обласному методичному кабінеті Центру.

До основних видів навчальних занять з функціонального навчання за навчальними програмами постійно діючих семінарів в Центрі практикуються:

1) організаційно-ділова гра, яка застосовується з метою вироблення у слухачів навичок прийняття управлінських рішень за надзвичайних ситуацій, а також як засіб тестування рівня сформованості функціональної компетентності та її складових. Елементи організаційно-ділової гри: розподіл за ролями, змагання тощо. Організаційно-ділова гра забезпечує високий рівень наближення до реальності та проводиться у навчальних кабінетах, оснащених необхідними технічними засобами навчання та навчальному кабінеті інформаційних технологій;

2) тренінг, метою якого є підбір, закріплення і вироблення звичними для слухачів прийомів і способів дій, найбільш ефективних при виконанні певних завдань і функцій. Під час відпрацювання навчальних питань за навчальними програмами постійно діючих семінарів використовуються переважно відео- та індивідуальні типи тренінгів;

3) консультація.

2. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання (реферат, розрахункова робота тощо..) видаються слухачам у терміни, передбачені навчально-методичними центрами сфери цивільного захисту, і виконуються самостійно при консультуванні викладачем.

3. Самостійна робота слухачів

Самостійна робота слухачів є основною формою оволодіння навчальним матеріалом у виділений програмою підвищення кваліфікації та навчальною програмою постійно діючого семінару час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи слухача, регламентується навчальним планом програми підвищення кваліфікації і повинен становити не менше 1/3 та не більше 2/3 загального обсягу навчального часу слухача, відведеного для вивчення навчального матеріалу робочої навчальної програми курсів підвищення кваліфікації цільового призначення у сфері цивільного захисту.

Зміст самостійної роботи слухача визначається програмою підвищення кваліфікації за конкретними завданнями, що розробляються для кожного заняття і забезпечуються методичними матеріалами, науковою та фаховою літературою, інформаційними джерелами та вказівками викладача.

Методичні матеріали для самостійної роботи слухачів мають завдання для проведення самоконтролю.

Самостійна робота слухача над засвоєнням навчального матеріалу виконується у консультаційно-методичному кабінеті, навчальних кабінетах, навчальному кабінеті інформаційних технологій під безпосереднім керівництвом викладача.

Навчальний матеріал, що визначений програмою підвищення кваліфікації для засвоєння слухачем у процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль поряд з навчальним матеріалом, що опрацьовувався під час проведення аудиторних занять (під керівництвом викладача).

4. Контрольні заходи

Контрольні заходи включають вхідний, поточний (модульний) та підсумковий (заліковий) контроль:

1) вхідний контроль здійснюється на початку проведення функціонального навчання, з метою виявлення рівня підготовленості слухачів до занять. За

результатами тестування вхідного контролю, уточнюються заходи щодо подальшого навчання слухачів (додаток 10).

2) поточний (модульний) контроль здійснюється під час проведення практичних та семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості слухачів до виконання конкретного завдання, роботи. Форма проведення поточного контролю під час навчальних занять і система оцінювання рівня знань слухачів визначаються керівником обласних курсів;

3) підсумковий (заліковий) контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання слухачів шляхом виконання ними спеціальних вправ, захисту ними індивідуальних робіт або тестуванням (Додаток 11).

Облік навчальних занять слухачів та виданих їм посвідчень

1. Облік навчальних занять слухачів ведеться у:

1) журналі обліку занять та індивідуальних завдань слухачам.

Журнал обліку занять ведеться на кожну навчальну групу;

2) журналі обліку роботи майстра виробничого навчання за відповідний рік;

3) журналі персонального обліку слухачів з функціонального навчання та виданих їм посвідчень про функціональне навчання у сфері цивільного захисту за відповідний рік;

4) журналі обліку роботи завідувача навчально-консультаційного пункту за відповідний рік;

5) журналі обліку взаємних і контрольних відвідувань викладачами занять у відповідному році;

6) журналі обліку консультацій у навчально-консультаційному пункті у відповідному році;

7) картці персонального обліку слухача.

Картки персонального обліку слухачів ведуться в електронному вигляді для обліку та аналізу відомостей про стан проходження керівним складом та фахівцями функціонального навчання.

В Центрі на протязі останніх років створено електронну базу категорій слухачів, які проходили функціональне навчання, що дозволяє зробити

висновки про текучість кадрів, спеціалістів, які призначаються на посади з цивільного захисту на суб'єктах господарювання.

2. Після успішного закінчення повного курсу навчання за відповідними навчальними планами програми підвищення кваліфікації та навчальної програми постійно діючого семінару слухачі отримують посвідчення про функціональне навчання (підвищення кваліфікації цільового призначення) у сфері цивільного захисту встановленого зразка.

Вище перераховані обліковні документи обов'язкові для ведення в Центрі. Форми даних документів наведені в Положенні про організацію навчального процесу з функціонального навчання, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України 21 жовтня 2014 року № 1112.

Навчальний час слухача

регламентується розпорядком денним для слухачів обласних та міста Одеса курсів удосконалення керівних кадрів I категорії (додаток 12).

1. Навчальний час слухача визначається кількістю облікових одиниць часу, відведених для опанування певною програмою підвищення кваліфікації.

2. Обліковими одиницями навчального часу слухача є:

1) академічна година, яка є мінімальною обліковою одиницею навчального часу. Тривалість академічної години становить 45 хвилин.

2) навчальний день, який є складовою частиною навчального часу слухача тривалістю не більше 9 академічних годин;

3) навчальний тиждень, який є складовою частиною навчального часу слухача тривалістю не більше 45 академічних годин;

4) навчальний курс, який є завершеним періодом навчання слухача, що закінчується підсумковим контролем. Тривалість навчального курсу визначається програмами навчання.

Робочий час викладача

регламентується розпорядком денним для працівників Центру (додаток 13).

1. Робочий час викладача визначається обсягом його навчальних, методичних, організаційних та інших трудових обов'язків у поточному навчальному році, які відображаються в індивідуальному робочому плані. Тривалість робочого часу викладача з повним обсягом обов'язків становить не більше 1548 годин на навчальний рік.

2. Навчальне навантаження викладача визначається обсягом навчальних занять, доручених для проведення конкретному викладачеві і виражених в облікових (академічних) годинах (додаток 14).

3. Мінімальний та максимальний обов'язковий обсяг навчального навантаження викладача в межах його робочого часу встановлюється з урахуванням виконання ним інших обов'язків у порядку, передбаченому Статутом Центру та колективним договором.

4. У випадках виробничої необхідності (заміна тимчасово відсутнього викладача, участь у підготовці та проведенні занять під час навчально-методичних зборів, участь у навчаннях, тренуваннях за планами начальника територіальної підсистеми цивільного захисту тощо) викладач може бути залучений до проведення навчальних занять понад обов'язковий обсяг навчального навантаження, визначений індивідуальним робочим планом, у межах свого робочого часу. Додаткова кількість облікових годин встановлюється керівником обласних курсів за погодженням начальника Центра і не може перевищувати 1/4 мінімального обов'язкового обсягу навчального навантаження.

Зміни в обов'язковому навчальному навантаженні викладача вносяться до його індивідуального плану роботи.

Робочий час майстра виробничого навчання

Тривалість робочого часу майстра виробничого навчання обласних курсів становить 40 годин на тиждень. Для проведення аудиторних занять за

навчальними програмами постійно діючих семінарів відводиться не більше 240 навчальних годин на рік. Не менше 1/2 загального робочого часу майстер виробничого навчання:

бере участь у заходах практичної підготовки, що проводяться суб'єктами господарювання;

надає консультаційно-методичну та практичну допомогу керівництву підприємств, установ, організацій та навчальних закладів, громадських організацій з підготовки населення до дій у надзвичайних ситуаціях.

Обсяг часу на організаційну, методичну та інші види робіт встановлюється керівником обласних курсів у порядку, передбаченому статутом Центру та колективним договором.

Навчальне навантаження майстра (старшого майстра) (Додаток 15).

Навчальне навантаження завідувача пункту (навчально-консультаційного у містах) на даний час не визначено керівними документами. Виходячи з того, що завідувач НКП є педагогічним працівником Центру, то навчальне навантаження для нього визначає начальник Центру, виходячи з розрахунків навчаємих категорій, інших заходів. (Додаток 15).

Методичне забезпечення навчального процесу

Методичне забезпечення включає:

програми функціонального навчання та навчальні плани (Додатки 1,2);

навчальні, навчально-наочні, методичні посібники;

інструктивно-методичні матеріали до семінарських і практичних занять (Додаток 16);

контрольні завдання до семінарських і практичних занять;

рекомендації з практики навчання населення безпеці життєдіяльності, діям у надзвичайних ситуаціях;

опорні конспекти (Додаток 17), технологічні карти (Додаток 18), курси лекцій;

перелік навчально-виробничих робіт з підготовки та проведення спеціального об'єктового навчання на СГД (Додаток 19), методичні матеріали до

відпрацювання слухачами тестових та індивідуальних завдань для перевірки їх рівня засвоєння знань тощо.

2.2.2 Методичний супровід практичної підготовки суб'єктів господарювання у сфері цивільного захисту

Проводиться педагогічними працівниками Центру та потребує окремого розгляду, як спеціальної теми.

2.2.3 Спеціальна підготовка осіб, які залучаються підприємствами, установами, організаціями до проведення інструктажів, навчання і перевірки знань з питань цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки та навчання з питань пожежної безпеки

Особи, що залучаються підприємствами, установами та організаціями (в тому числі на умовах договору) до проведення інструктажів, навчання і перевірки знань з питань цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки, проходять спеціальну підготовку на обласних курсах Центру, відповідно до вимог Типового положення про них. Спеціальна підготовка осіб, які залучаються підприємствами, установами, організаціями до проведення інструктажів, навчання і перевірки знань з питань цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки в НМЦ здійснюється на контрактній основі з підприємствами, установами, організаціями шляхом проведення короткострокових навчальних курсів у групах чисельністю від 5 до 30 осіб. Тривалість та зміст спеціальної підготовки визначаються відповідними навчальними програмами і встановлюються в обов'язі від 16 до 24 навчальних годин. (Додаток 20).

Комплектування груп із спеціальної підготовки здійснюється відповідно до тематичної направленості навчальних програм. Після проведення спеціальної підготовки слухачі отримують Сертифікат про проходження навчання за програмою спеціальної підготовки (Додаток 21).

Навчальні програми розробляються обласними курсами Центру з дотриманням вимог щодо виділення мінімальної кількості годин на вивчення

змісту тем, передбачених у програмах підготовки працівників до дій у надзвичайних ситуаціях, та методики їх викладання в умовах виробництва.

На об'єднаних курсах Центру проводиться підготовка посадових осіб підприємств, установ та організацій, які до початку виконання своїх обов'язків і періодично (один раз на три роки) зобов'язані проходити навчання з питань пожежної безпеки за затвердженими програмами навчання з питань пожежної безпеки. Це особи до обов'язків яких належить виконання заходів пожежної безпеки та особи до обов'язків яких належить забезпечення виконання заходів пожежної безпеки:

1. Програма навчання з питань пожежної безпеки посадових осіб підприємств, установ та організацій, до обов'язків яких належить виконання заходів пожежної безпеки (Додаток 22).

2. Програма навчання з питань пожежної безпеки посадових осіб підприємств, установ та організацій, до обов'язків яких належить забезпечення виконання заходів пожежної безпеки (Додаток 23).

Після проходження навчання з питань пожежної безпеки слухачі (посадові особи СГ) отримують посвідчення про проходження навчання та перевірки знань з питань пожежної безпеки (Додаток 24).

3. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

Проблемні питання, які впливають на організацію навчального процесу в Центрі.

До даного часу навчально-методичні центри ЦЗ та БЖД не мають ліцензій (сертифікатів) на право проведення підвищення кваліфікації керівних кадрів та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією та здійсненням заходів з питань цивільного захисту, що є негативним фактором, який виникає під час проведення навчання за державним замовленням, а особливо під час проведення навчання на платній основі за договорами. За діючим законодавством Замовник на надання послуг з функціонального навчання вимагає документ (ліцензію, сертифікат), на підставі яких Центр здійснює навчання (надає послуги) та які центр не може надати;

В порушення п. 6 ст. 91 Кодексу ЦЗ України до даного часу не визначено механізм (порядок затвердження) Кабінетом Міністрів України планів комплектування центрів слухачами на рік, що ставить під загрозу проведення функціонального навчання взагалі.

У зв'язку із змінами і доповненнями, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 28 березня 2018 року № 230 до постанови Кабінету Міністрів України від 23 жовтня 2013 р. № 819 виникає ряд проблем щодо проведення функціонального навчання (постійно-діючих семінарів) навчально-консультаційними пунктами Центру, так, як з Додатку 1 до Порядку... (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 28 березня 2018 р. № 230) вилучені категорії, які безпосередньо навчалися на навчально-консультаційних пунктах, та за рахунок яких забезпечувалося навчальне навантаження завідувачів НКП:

1. Керівники та особи, які очолюють штаби керівництва спеціальних об'єктових навчань, тренувань з відпрацювання дій відповідно до планів реагування на надзвичайні ситуації, планів локалізації і ліквідації наслідків аварій на об'єктах підвищеної небезпеки та планів цивільного захисту на особливий період.

2. Керівники навчальних груп з підготовки працівників суб'єктів господарювання діям у надзвичайних ситуаціях.

Також вилучені категорії, які проходили підготовку на обласних курсах Центру:

1. Посадові особи, які виконують обов'язки секретарів комісії з питань надзвичайних ситуацій суб'єктів господарювання незалежно від форми власності.

2. Працівники суб'єктів господарювання, які очолюють евакуаційні органи, виконують обов'язки секретарів евакуаційних комісій.

3. Керівники робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та

суб'єктів господарювання незалежно від форми власності, ряд категорій педагогічних працівників начальних закладів та ряд інших.

Відсутність підготовки даних категорій значно вплине в подальшому на стан організації цивільного захисту місцевими органами виконавчої влади та місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання взагалі.

Труднощі виконання обсягів навчання за державним замовленням.

В результаті проведеного аналізу основними причинами труднощів у виконанні обсягів державного замовлення у функціональному навчання у 2014-2017 роках вважаємо:

- у зв'язку з відсутністю Планів комплектування Центру слухачами з 2014 року, який повинен затверджуватися Кабінетом Міністрів України, в Одеській області на протязі чотирьох років головою Одеської ОДА формально затверджувалася так звана Потреба у функціональному навчанні керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією та здійсненням заходів з питань цивільного захисту Одеської області, яка юридично не є розпорядчим документом до виконання органами виконавчої влади, місцевого самоврядування та суб'єктами господарювання, яка не має юридичного статусу Плану комплектування та не є підставою для відрядження слухачів на навчання до навчально-методичного центру;

- проведення адміністративної реформи органів виконавчої влади, місцевого самоврядування в Одеській області (в т.ч. створення об'єднаних територіальних громад) у 2015-2017 р.р., оптимізація штатних структур органів виконавчої влади (на обласному та районному рівнях) та органів місцевого самоврядування (в містах обласного підпорядкування) потягнуло за собою некомпетентність посадових осіб в питаннях цивільного захисту взагалі;

- в органах виконавчої влади та місцевого самоврядування у зв'язку з запровадженням заходів жорсткої економії відсутні кошти на відрядження та на оплату навчання свого персоналу.

4. ВИСНОВКИ

На підставі вище викладеного можна зробити висновок, що питома вага посадових осіб, які приймають управлінські рішення або забезпечують виконання завдань функціональними і територіальними підсистемами єдиної системи цивільного захисту належать до категорій керівного складу органів виконавчої влади та адміністративного управління підприємств, установ та організацій, які не мають професійної освіти у сфері цивільного захисту та у більшості своєї призначаються на посади без урахування знань та досвіду роботи у цієї сфері. Тому організація навчального процесу в навчально-методичних центрах сфери цивільного захисту направлена якраз на підготовку даних категорій та залежить від комплексу заходів, які проводяться на рівні Держави, Центральних, місцевих органів виконавчої влади та виконавчих органів рад і з цією метою створюють необхідні ресурси та здійснюють управління ними.

Основу таких ресурсів, перш за все, складають педагогічні кадри мережі навчально-методичних центрів (курсів) сфери цивільного захисту єдиної системи цивільного захисту, об'єкти навчально-матеріальної бази підприємств, установ і організацій, програмно-методичні матеріали та освітні технології з підготовки населення за відповідними групами та навчальними категоріями.

5. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 № 5403-VI.
2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту» від 23 жовтня 2013 р. № 819 (із змінами і доповненнями, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 28 березня 2018 року № 230).
3. Постанова КМ України від 26 червня 2013 р. № 444 «Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях».

4. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 р. № 981-р «Про затвердження плану основних заходів цивільного захисту на 2018 рік».
5. Плану виконання ДСНС України основних заходів у сфері цивільного захисту на 2018 рік, затвердженого наказом Голови ДСНС України від 15.01.2018 № 27.
6. Розпорядження голови Одеської обласної державної адміністрації від 27.01.2018 № 72/А-2018 «Про підготовку органів управління та навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях у 2018 році».
7. Розпорядження голови Одеської обласної державної адміністрації від 27.01.2018 № 73/А-2018 «Про затвердження плану основних заходів цивільного захисту Одеської області на 2018 рік».
8. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 21 жовтня 2014 року № 1112 Про затвердження Положення про організацію навчального процесу з функціонального навчання та зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 05 листопада 2014 р. за № 1398/26175.
9. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 29.05.2014 № 523 Про затвердження Типового положення про територіальні курси, навчально-методичні центри цивільного захисту та безпеки життєдіяльності зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 13 червня 2014 р. за № 624/25401.
10. Наказ Міністерства внутрішніх справ України України від 11.09.2014 № 935 «Про Порядок затвердження програм навчання посадових осіб з питань пожежної безпеки, організації та контролю їх виконання», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 07 жовтня 2014 р. за № 1204/25981.
11. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 21 жовтня 2014 року № 1113 Про затвердження Вимог до структури та змісту програм функціонального навчання та зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 05 листопада 2014 р. за № 1399/26176.

12. Організаційно-методичні вказівки з підготовки населення до дій у надзвичайних ситуаціях, затверджені наказом ДСНС України від 19.02.2016 № 83.
13. Наказ МОН України від 02.06.1993 р. №161 «Про затвердження Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах».
14. Наказ МОН України від 18.05.1998 р. №181 «Про затвердження Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах».
15. Наказ Інституту державного управління у сфері цивільного захисту від 18.10.2007 № 118 Про затверджених Методичних рекомендацій до питання функціонального навчання у сфері цивільного захисту.
16. Наказ Інституту державного управління у сфері цивільного захисту від 14.05.2015 №66 Про затвердження Програми функціонального навчання (підвищення кваліфікації) керівного складу та фахівців у сфері цивільного захисту для потреб органів виконавчої влади(органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання).
17. Організація функціонального навчання у сфері цивільного захисту С.І. Осипенко, А.В. Іванов. Навчальний посібник друге видання, доповнене, Київ 2008.
18. Статут НМЦ ЦЗ та БЖД Одеської області від 02.11.2016.
19. Потреба у функціональному навчанні категорій осіб керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією та здійсненням заходів з питань цивільного захисту Одеської області у навчально-методичному центрі цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Одеської області на 2018 рік, затверджена головою Одеської облдержадміністрації 20.12.2017.